

Ofirmarea

FONDATORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

PAUL E. ERDŐS

Fata cu cartea

In acest număr semnează :

GAVRIL BARBUL
STEFAN MIHAIL LAZĂR
ION H. MUNTEANU
EM. PAPAȘISSU
GAVRIL STĂNESCU
D. HINOVEANU
ION TOBESCU VĂLENI
TITUS BILȚIU
N. VAJ
GEORGE D. PAN
C. PĂRLEA
VICTOR V. MOIȘ
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

Exemplarul Lei 15

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baci, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaș, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş.

Colaborator artistic: I. Rentea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

- Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**
- Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 150
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituții — — — — —	„ 500
Exemplarul — — — — —	„ 15

Afirmarea

Literară-Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIA RULEANU

ANUL IV. — No. 19 OCTOMBRIE 1939

UN INTERESANT ȘI PREȚIOS DOCUMENT ORIGINAL DIN ACTE VREMI

Din luptele Românilor sătmăreni pentru păstrarea limbii și a datinelor strămoșești

de GAVRIL BARBUL

Ungurii în năzuința lor de a maghiariza pe românii ardeleni, au intervenit la Roma și au obținut înființarea unei episcopii ungurești greco-catolice.

Papa Piu X prin bulla *Cristifideles Graeci* din 8 Iunie 1912, înființează la **Hajdudorog** o episcopie de rit grecesc pentru credincioșii de limba maghiară, la care încorporează o mulțime de comune românești. Intenția ungarilor era vădită. Voiau să intre în biserica românească, voiau să ne cucerească și ultima fortăreață, păstrătoarea graiului și datinelor românești.

Românii însă au protestat pretutindeni luptând cu multă vrednicie pentru păstrarea și apărarea limbii lor.

Lăsăm, acum și aici, să vorbească, despre ținuta românilor sătmăreni, pe Iaczkovics Mihai vicarul Episcopiei ungurești de **Hajdudorog**, cu ocazia vizitei sale canonice din comunele aparținătoare atunci județului Satu-Mare.

„Proces verbal din 15 Aprilie 1913 în **Hajdudorog**.

„Prefectul județului Satu-Mare, Csaba Adorján, mi-a atras atenția să-mi fac un program cu ocazia vizitei mele canonice, ca administrația să-mi poată sta în ajutor mai ales când voi vizita comunele românești. Acest program mi l-a cerut și în scris.

Mai înainte am făcut o vizită protopopilor din județul Satu-Mare și Bihor.

La 7 Aprilie mi-am trimis programul de drum prefecturii din Careii-Mari. (Acolo era pe-atunci capitala județului. n. a.)

În 9 Aprilie înainte de masă am vizitat **Resighea**, după masă comuna **Pișcolt**.

În Resighea m'a așteptat o trăsură care m'a dus dela gară la școală. Voind să merg mai întâi la preot, omul cu trăsura n'a voit să mă ducă acolo. Mi-a spus să merg pe jos. În curtea preotului a fost adunată mulțime mare de oameni. Salutând ungurește poporul a răspuns: — **nu știm ungurește**.

De aici am mers la școală. Aici întrebată o fetiță dacă știe „Născătoarea“ în ungurește, poporul adunat a început să vocifereze și să protesteze contra vorbei ungurești. Vorbindu-le mult, la urmă, am câștigat încrederea poporului.

Voind să merg după masă la Pișcolt, căraușul n'a voit să mă ducă. În urmă s'a angajat totuși să mă ducă, dar cu condiția, că nu ia nici o răspundere dacă mă vor omorî. Auzind că oamenii din Pișcolt mă așteaptă înarmați cu pari și cu pietre, am renunțat să merg la Pișcolt.

Am hotărît atunci să mă duc la Sanislău, dar preotului, poporului și căraușului le-am spus, că plec la gară și deacolo la Carei, nu cumva să fie avizați cei din Sanislău

despre sosirea mea.

Ajuns la gară am spus cărașului să treacă înainte, spre Sanislău, să cercetez pe preotul de acolo, care îmi este prieten bun. Acest lucru îl fac și pentru împrejurarea că sunt flămând, pentru că toată ziua n'am mâncat nimica. Ajuns la Sanislău am tras la preotul romano-catolic. De acolo am trecut la protopopul român, Alexa Pop, căruia i-am spus, că vreau să vizitez școala. La aceste vorbe, sosind **preuteasa**, a spus: **Asta n'are să se întâmple!** Mi-a mai atras atenția că sunt norocos, că am venit incognito, căci altfel mă asigură că, în această cameră, unde suntem acum, nu mi-ași fi pus piciorul, pentru că poporul se pregătește să-mi facă o primire binemeritată cu ciomege și ouă clocite.

Preotul mi-a spus că școlile sunt închise, miercurea după masă nefiind prelegeri. Eu totuși am plecat singur, căci preotul n'a voit să mă însoțească și am văzut zidurile și sălile școlilor.

Reîntors la Carei, am raportat cele întâmplante dlui prefect al județului. Dl. prefect a luat măsurile de rigoare contra credincioșilor români. A hotărît totodată, ca eu să merg în vizite de acum înainte însoțit de pretorele **Madarassy Ștefan**. S'a făcut planul pentru 10 Aprilie, înainte de masă, în **Ghenciu și Domănești**, iar după masă în **Moftinul Mic**. Vom pleca cu trăsura prefectului, ca văzându-o credincioșii să fie cu mai mult respect. Eu am fost de părerea că, în Ghenciu am putea să mergem cu orice trăsura, pentru că credincioșii de acolo au bune sentimente ungurești. Cu trăsura prefectului vom merge la **Moftin**, unde, situația e mai îngrijorătoare. Fiindcă dimineața am plecat cu trăsura prefectului, ne-am dus mai întâi la **Moftin**.

Ajunși la **Moftin** am intrat cu trăsura în curtea preotului, de acolo, cu pretorele împreună am intrat în biserică. După slujbă, când m'am prezentat preotului **Mureșanu**, am fost primit cu aceste cuvinte: între alte împrejurări m'aș fi bucurat de vizita D-Tale, dar așa, oficial, nu. Fața lui **Mureșanu** s'a aprins, dovadă incontestabilă a mâniei.

Îndată s'au auzit clopotele sunând. Câțiva oameni au intrat în altar, m'au prins de brațe și strigând — afară, afară, **m'au scos din biserică burdușindu-mă și lovindu-mă în**

spate. Irzadar mi-am ridicat ochii către **Mureșanu**, el stătea nemișcat și nu mi-a venit în ajutor. Ajuns afară împreună cu pretorele, care încerca să mă apere, l-am văzut pe **Mureșanu** în mijlocul poporului. Când i-am atras atenția la educația ce o are poporul, el a spus: nu eu sunt cauza.

Trăsura ne aștepta în stradă, pentru că a fost scoasă din curtea preotului cu toate protestele vizitiului și cu tot prestigiul de vizitiu al prefectului la care se provoca.

Văzând ținuta dușmănoasă a mulțimii, am văzut de bine să părăsim satul. Am fost amenințați și au aruncat în noi cu pietre și noroiu.

Pretorele **Madarassy** pentru salvarea reputației sale, a trimis la **Moftinul Mic** 3 jandarmi pedestri și 6 jandarmi călări, ca să facă ordine și să putem intra în școală.

Am plecat la **Domănești**, de unde după masă la orele 2 ne-am reîntors la **Moftinul Mic**. Pe atunci a fost adunată multă lume pe stradă. Poarta școlii a fost încuiată și sala goală. Am ieșit și am plecat la cealaltă școală, **huiduiți de mulțime**, care arunca în noi cu pietre și noroiu. Toată trăsura și hainele mele au fost pline de murdărie.

La școala a doua s'au repetat lucrurile la fel.

De aici m'am întors la Carei, apoi la Satu-Mare.

După cele întâmplante am voit să întreprind vizitele oficiale. Am mai voit însă să mai aduc la cunoștința protopopului **Ciurdariu Mihai**, din **Doba**, că Min. Instr. și Cult. cu ord. nr. 156725—1913 l-a suspendat dela dreptul de a preda religia în școala primară de stat, pentru că Curtea de Apel din Debrețin l-a condamnat la 3 luni închisoare și 100 coroane amendă pentru instigații contra statului.

La 11 Aprilie am plecat la **Doba** cu pretorii **Kepessy Vasile**, **Inanci** și preotul rutean **Gönczi Paul**, gardați de 14 jandarmi. Preotul **Ciurdariu** era în biserică, de unde nu voia să iasă. Poporul adunat a declarat că numai vărsând sânge ași putea să intru acolo. Am plecat de acolo lăsând dispozițiile mele în seris pretorelui, care s'a angajat să le predea lui **Ciurdariu**. ss. **Iackovics Mihály**."

Rodmilla, fata morgana

Surorii mele, Maria, închinare

Nuvelă inedită de ȘTEFAN MIHAIL CAZĂR

Totul s'a petrecut simplu și straniu, fără înțeles, așa cum numai în realitate se poate întâmpla. Nu ca în romane, unde totul e condus de firul roșu al logiceii spre desnodământul final.

Lelia Amotă și le aduce aminte ca și când ar fi de demult, dintr'un trecut de departe, dintr'o altă viață, cu toate că n'au trecut decât 2 sau 3 minute. Dar parcă și timpul a stat, deși la ceasul-brătară se aude acelaș tic-tac calm și egal. Parcă se trezește Lelia, dintr'un vis din ținuturi îndepărtate și însorite, într'o ceață nelămurită și înșelătoare.

Prin ea, vede Lelia, totul micșorat, ca și când ar privi de departe. Vede femeii răsând pe la mese, bărbații vorbindu-le ceva, prea aplecați spre ele, chelnerii care evoluează cu tăvile și picolii cu țigări și mai ales a cel **du-te vino** al tuturor localurilor. În lumina filtrată a becurilor, oamenii par păpuși într'un imens aquarium fumuriu.

Pe retină însă stăruie cu încăpățănare aceleași imagini fugare, ireale și absurde. Ochii privesc tot drept înainte în neștire, dar privirea e întoarsă înlăuntru, acolo înlăuntru stăruie imagini jucăuse de film.

Și Lelia revede totul. Afară plutea cenușiul înserării. Fulgi mari cădeau ca delicate petale albe.

Ea stătea aici, de unde nu s'a mișcat nici acum. Landu stă în fața ei. Și-a plecat genele și strivește cu degetele o țigară neisprăvită. Intră o ceață gălăgioasă de băeți și fete. Apoi singură o femeie cu două blănuri de vulpi argintii, suplă, cu mers de felină, cu privirile absente. Are părul castaniu lucitor și îl poartă lins cu o cărare la mijloc. Are fața mică de păpușe. O față miniaturală, dar încremenită.

Lelia privește fără țință, fiindcă Landu tace. Femeia s'a întors, deodată parcă a trecut un fior prin ochii ei verzi mați (ca ai lui Landu, gândește Lelia) și apoi privește mut, stăruitor la masa lor.

Atunci, fără voe, instinctiv, ca la o chemare de departe, Landu a întors capul. S'a ridicat în neștire, turburat, ochii îi luceau: — Rodmilla!... Rodmilla, **fata morgana!**...

Femeia în blănuri e tot în picioare, Landu Dallam se duce spre ea și o cuprinde cu

drag de umeri ca pe un copil. Și o privește în ochi. Numai atât. Ochii ei lucesc. S'a schimbat acum cu totul, nu mai pare femeia inaccesibilă, încremenită, care a intrat, ei un copil. Și ochii lucesc viu, așa cum luciseră cei ai lui Landu Dallam — Lelia își aduce bine aminte — când ea a fugit după el și i-a spus: — Și tu mi-ești drag... orice ar fi...

Acum femeia în blănuri și-a plecat în jos fața miniaturală de copil și genele lungi, vorbește ceva cu o voce de alto. Dar Lelia nu înțelege de-aici ce spune femeia în blănuri. Landu Dallam nu vorbește, el privește pe Rodmilla și are figura transfigurată.

Și-apoi deodată simplu și calm ia mâna femeii în blănuri, mâna Rodmillei, se uită drept înainte și iese din café „Wilson“... Pentru Lelia, fata cu părul de aur, niciun cuvânt, nicio privire, totul așa de firesc, ca și când nu s'ar fi cunoscut niciodată.

... — Mesdames et messieurs, faites vos jeux!... Cazinoul e plin. Domnii în smoking și doamnele în rochii de seară. Și, în mijlocul atâtor spate goale, albe și mătăsoase, ochii lui Landu Dallam caută pe femeia cu părul ca razele lunii. Așa cum face în fiecare seară de două săptămâni încoace.

Când a văzut-o mai întâiu, sosise obosit în seara aceea la Constanța, l-a izbit fața ei de statuie albă, gravă, părul galben și ochii negri. De-atunci vine în fiecare seară și o privește într'un fel de tâmpenie absurdă. O privește așa, fără nici o speranță. Nu știe nici el cum o să ajungă la ea. S'a întrebat la început: „— Oare e măritată sau nu?“ Dar a doua seară a văzut inelul simplu de aur care indică starea civilă. Și după o clipă de trecătoare deprimare, și-a zis cu îndrăzneala obișnuită: „— Ei, și!“ Și-a mai zis apoi, tot sie însuși Landu Dallam: Niciodată nu o va căuta el — să fie ce-o fi —, ei va aștepta să vină ea la el, să caute ea un pretext pentru a-l cunoaște. Deși își spunea amar, că această minune n'o va vedea niciodată.

— Rien ne va plus!... se auzi iarăși glasul egal al crupierului.

Landu Dallam a ieșit în hall, parcă pentru a sublinia puterea lui de voință de-a aștepta.

Privea vag o reclamă colorată a Oficiului de Turism: „Roumania. The mouth of Danube.“

— Domnule, nu vă supărați... m'am rătăcit... unde e barul? Pe Landu Dallam l-a inundat o cădură plăcută și sprintenă, femeia blondă e în fața lui. E turburat, dar se simte stăpân: întrebarea e în mod vizibil numai un pretext.

Trucurile femeilor măritate pentru a-și putea părăsi casa au fost întotdeauna ridicole și prea puțin plausibile. Lelia Amotă nu scapă nici ea legii de fier a condiției umane. Ea își minte bărbatul, pe d. inginer Barbu Amotă, și mai ales pe cumnate — mult mai de temut prin „flair“-ul lor feminin — că se duce la bar să ia „răcoritoare“, ca și când chelnerii s'ar fi înneecat toți în mare cu picoli cu tot. Dacă cele două cumnate nu observă e pentrucă întregă ființa lor e îndreptată asupra mesei verzi.

Dar numai în două seri s'au întâlnit la bar. După aceea a ieșit afară, acolo în colul de umbră al cazinoului îl găsea pe Landu Dallam, așteptând-o tandru în turburarea lui, dar ironic și răutăcios. Leliei i se părea (în sinea ei numai) că Landu este însăși simbolul dragostei, otravă dulce. Dar ei n'au vorbit niciodată despre dragoste. (Ca întotdeauna când bărbatul e inteligent, iar femeia adulteră virtual, pentrucă simte că omul din față îi e drag. În toate celelalte cazuri — adecă atunci când nu există dragoste — se „fleurtează“ și se vorbește până la plictiseală despre dragoste.)

Conversația lui Landu era o șarjă îndoelnic ironică și dulce la adresa ei. Lelia — își aduce aminte — se îndoaia că o iubește. Nu-l înțelegea. Intr'o seară n'a mai râs de ea, a vorbit despre altceva, a fost serios, i-a ținut o plictisitoare disertație despre vicisitudinile din fundul mărilor. Apoi, în continuare — fără să se apropie câtuși de puțin de ea — i-a spus pe un ton, care voia să fie egal: ... — Și, Lelia, să știi că mi-ești dragă... mai mult decât orice pe lume, a adăugat. Figura îi era concentrată și ochii îi străluceau.

Sufletul Leliei era inundat de o lumină năvalnică. Dar, ca orice femeie — afară de provincialele din târguri romantice — n'a răspuns și a păstrat câteva clipe de biruință, până la totala dăruire a sufletului. Mergeau încând. Și într'un târziu el a mai spus, cu sufletul oșinuit, numai atât: — Știm că răspunsul e nu și plec.

S'a îndepărtat. Lelia nu-l mai vede. Abia atunci o durere ascuțită o sfâșie: „De ce n'am renunțat la efitinul orgoliu feminin? De ce? De ce sunt o femeie oarecare?“

Și, fără voe, a fugit după el în noapte. Vede o siluetă. — Landu!... Landu!... (El strigă pentru prima dată pe nume, dar cei mai pasă acum.) Silueta s'a oprit. Lelia a ajuns în fața lui cu respirația înăbușită de fugă și de emoție. O clipă l-a privit, infinit de tandru, ca o mărturisire negrăită a ochilor, apoi i-a spus turburată de propriile-i cuvinte: — Și tu mi-ești drag... orice ar fi... El n'a sărutat-o, nu i-a luat nici mâna. Numai a privit-o mult cu o umbră pe față și cu o înfiorare a ochilor de prea multă și neașteptată fericire. Și i-a spus numai atât: — Îți mulțumesc, Lelia! Apoi a tăcut. Nu i-a cerut nici rendez-vous. Când a văzut că pleacă, a călcat ea peste canoanele tactice ale femeii și i-a spus: — Măine la 3, po faleză, bine?

— Bine!

... Toate le vede Lelia, parcă ar fi aeeva.

A doua zi, mergând ei doi tăcuți, până departe pe țărmul mării. El părea îngândurat. Privea departe. Câteodată se întorcea și-o cuprindea în privirea ochilor fericiiți.

— De ce ești trist, Landu? De ce nu vorbești nimic? îi spunea ea cu tandrețea și dăruirea totală, specifică femeilor în uitarea de ele înșile.

— Nu pot vorbi! N'am sperat! Sunt prea fericit! Și-i mângâia șuvițele blonde, răsvră-

Flori de hârtle

de ION HORIA MUNTEANU

Și-o umbră mai rămâne streină pe poteci...

In parcurile triste și flori sunt moarte,
Și noaptea crește din ape și din fum, —
Se scutură pe-alei petalele precum
Floarea uitată în filele din carte.

Neomenește sună havzurile reci
Și iarba arsă cum duhniește a humă,
Trec ingeri palizi în mâini cu flori de brumă,
Cădelnițând sinistru corolele lor reci.

In apele stătute se-aprind mărgăritare
Și le culege o zină, — cununi de fiori și vis, —
Pe suflete se oglindesc frînturi de crin și iris
Ca un sărut pe fruntea care moare.

In parcurile triste și florile sunt moarte,
Neomenește sună havzurile reci,
Petalele vâslesc cu doruși mici, departe,
Și-o umbră mai rămâne streină pe poteci...

tite în bătaia vântului: — Fată cu părul de aur!

La despărțire i-a spus limpede, că nu o împarte cu nimeni. O vrea numai a lui. El pleacă mâine la Sinaia, ea să vină peste două zile, pentru a nu da de bănuț. La Sinaia vor trăi pentru ei înșiși. Și, deasemenea, se vor hotărî și ea — i va duce soțului ei — așa ca din senin și fără cauză — deciziunea de-a divorța.

... Lelia a sunat timidă la villa „Myosotis“ și a întrebat de d. Alexandru Dallam. Era o după amiază înmiresmată de sfârșit de August.

Landu era turburat și fericit de dragoste și de triumf (lucru de care nu poate scăpa niciun bărbat) Landu o apucă de umeri și o sărută pe gură. Lelia s'a mirat de diversitatea sufletului lui. Acum era atât de expansiv, de copilăros și plin de-o îndrăzneală firească. Da, s'a mirat!

Femeile sunt desarmate de cutezanță, când e firească, și nu brutală, deasemenea au în ele mare simțul imitației întocmai ca și copiii. Și Lelia era și ea femeie și l-a rugat să treacă alături până-și pune ea kimonoul. Când a revenit din anticameră, lui Landu i s'a părut Lelia mai firească intimă, mai fermecătoare și mai ispititoare. Și a vorbit ca pentru sine:

BCU Cluj / Central University of Cluj

Pe umăru-ți, toamnă...

de EM. PAPAZISSU

**Pe umăru-ți, toamnă, vreau capul să-mi pun
Să plâng cum plângeam pe umărul mamei,
Când îmi povestea de Pindul străbun
Și ochi-mi ștergea cu colțul năframei.**

**Ești palidă, toamnă, și tristă ca ea...
Ca sfânta-mi ce-i moaște de mult și-i țărână;
Mi-e inima astăzi de doru-i prea grea
Și sângeră... Strânge-mă, toamnă, de mână.**

**Pe umăru-ți capul mi-l lasă și lin
M'adoarme ca mama 'n povești minunate
Cu vechi căpitani de-Armatoli ce se-ațin
Luceferi pe ceruri de veacuri uitate.**

**O, toamnă, m'adoarme de poți pentru vecl
Și scutură asupra-mi frunzișul de lună,
Să-mi pară sub pături de moarte foi, reci,
Că dorm în mormânt cu mama 'mpreună.**

— Parc'ai fi nevasta mea!...

Ea s'a lipit de el cu recunoștință. Fiindcă pentru orice femeie, care vine în garsoniera unui bărbat, aceste cuvinte simple: **vei fi nevasta mea** sunt scutul și motivarea față de ea însăși a faptei sale. Pentru că o femeie trebuie întotdeauna să se mintă pe ea însăși.

Târziu, în noaptea cu stele tremurătoare de sfârșit de August, în clar — obscurul camerei luminată numai de o **veilleuse**, părul galben al Leliei, risipit pe perna albă, are reflexe de aur palid. Ochii îi sunt abia înțredeschiși. Și Landu Dallam îi mângâie șuvițele împrăștiate și îi sărută părul: — Lelia... față cu părul razele lunii..., față cu părul de aur... Ea îi înlănțue gâtul cu brațele albe — îl apropie și-l privește în ochii verzi metalici — cu fața luminată de o fericire tremurătoare: — Nu-i așa?... niciodată! Niciodată n'o să ne despărțim!

— Nu, niciodată! Și mai târziu ca spre o supremă convingere: — ...Dar o femeie, care iubește cu adevărat pe un bărbat, luptă să și-l păstreze, să-l apere prin orice mijloace... oricum!...

Atunci pe fața ei a trecut o umbră, ochii au privit înnegurați. Și cu o infinită tristețe, ca o presimțire, i-a răspuns:

Da, oricum!...

De aceasta își aduce aminte acum Lelia, ca de un gând luminos în beznă fumurie de adineauri... Da, să fugă după el, să-l smulgă celeilalte... **oricum**. „— E al meu!...“ Mașinal, automat, a vârît mâna în geantă și a pus pe masă o bancnotă de 500 Lei. Și a fugit afară — fără să mai aibă timp și să o intereseze să-și pună haina —, a fugit numai în rochie și aleargă cu părul răsvrătit prin fulgii mari care cad liniștiți pe Bulevardul Brătianu.

În creier s'au înfipt și-i răsună neîncetat numai câteva cuvinte, puține și numai frânturi: ... Rodmilla, e al meu! Nu-l las... prin orice mijloc... oricum...! Fiindcă i-am spus: „— Mi-ești drag orice-ar fi...“

Ajunge aproape de „Carlton“, o ia pe Regală spre Calea Victoriei și în gând repetă fără încetare și fără știre aceleași cuvinte. „Frumoasele nopți“, „păsările de noapte“ și-au început plimbarea tactică și pânditoare de clienți. Lelia fuge și în minte răsună mereu aceleași cuvinte: — Rodmilla, e al meu! Rodmilla...

S'a ciocnit de o femeie de stradă. Aceasta o măsoară disprețuitor. Acum se vede Lelia că e numai în rochie și în capul gol...

Deodată îi fulgeră un gând. (Și o desnădejde și-o scârbă mare îi cuprinde întreaga ființă.) S'a oprit în loc, gândește: — Cine sunt?! Ce-am ajuns?! Ca **orice** femeie! Ca „acestea“! Nu-i nicio deosebire: mă lupt să-mi păstrez amantul... Poate aceasta este răsplata greșelii, pedeapsa adulterului...

Și merge acum încet de tot, rar. Deodată o sgudue un fior de frig și toată se adună într'o voință: — Ei, și?!... N'a spus el: „— Dar o femeie, care iubește cu adevărat pe un bărbat, luptă să și-l păstreze, să-l apere cu orice mijloace... oricum?!...“

Și Lelia a început să alerge cu ochii turburi.

La intersecția cu Academiei, un automobil aproape o atinge. Șoferul scote capul, din fugă, cu o înjurătură, și: — Ce-i fă, ești beată?

S'a clătinat sub insultă, ca sub o crava-

șă: — Ce-am ajuns!... Dar numai o clipă și se concentrează într'o hotărîre dârză:... — Și **orice-ar fi** i-l smulg dela acea Rodmilla, „fata morgana“... Eu o să prind „fata morgana“! Rodmilla, e al... și a făcut un pas să-și urmeze alergarea.

Frânele scârție inutil. E prea târziu. Un țipăt inuman, de dincolo de viață. O mașină, care venea din sens contrariu, a prefăcut într'o secundă într'un maldăr de carne pe fata cu părul de aur.

Fata morgana e un miraj înșelător. Nimeni nu a putut-o prinde până astăzi și nici fata cu părul ca razele lunii.

...La café „Wilson“, un chelner ceremonios așteptă încă — lângă mantoul de blană trântit pe spătar — să dea restul dela 500 lei și privește vag și distrat, cu indiferența profesională, în fundul scrumierei, unde două țigări strivite stau una lângă alta.

Note de drum

SPRE PLAIURI NATALE

de Gavril Stănescu

Zi arzătoare de Iulie. Plecarea noastră, proiectată în zorii zilei de duminică, e amânată din cauza unui defect la mașina angajată cu două săptămâni înainte. Ba chiar anulată. Ora 5 dimineața. Trist că norocul m'a părăsit, stam rezemat și resemnă de per vazul unei ferestre.

Furat de gânduri, nădăjduiam în intervenția ultimului moment care obișnuit rezolvă totul.

Trecători matinali își fac apariția. Imi par niște automate grăbite, unele defecte. Iată!

Din colțul unei străzi, la o răspântie, își face apariția un „ciomn“ c'o garoafă roșie ca macul ținându-o ca pe un talizman oferit de Bacus. Echilibristica ce o făcea mă amuza și enerva totodată. Pășea, de ici colo, negăsind direcția încotro să o apuce spre casă. Insfârșit!... O pereche de palme, din partea unei cunoștințe binevoitoare, îi indică drumul de urmaț.

Scenă trecătoare. Revenim la realitate.

Plecăm sau nu plecăm? Și iată, când credeam că visul unei călătorii ce-mi permitea să evădez timpul unei zile s'a spulberat, dă buzna pe ușă un om de serviciu c'o bucurie ce o egala pe a noastră vestindu-ne că a găsit: „ca prin minune“ o mașină liberă.

Grăbim spre a recupera timpul pierdut.

Mașina aleargă pe drumuri șerpuitoare lăsând, de o parte și de alta a drumului, în urmă-i lanuri cu grâu auriu adunat în stoguri, holde de porumb cu o vegetație liniștitoare și drumuri cu plopi tăr' de soț.

În această goană însoțită de trecerea în revistă a naturii reconfortante un stop brusc ne făcu pe toți să ne gândim fulgerător că s'a întâmplat ceva neplăcut. Din fericire numai un mic defect de cauciuc. Oprire obligatorie vreo douăzeci de minute.

Continuăm cu aceeași viteză pe drumuri din ce în ce mai bune, în unele locuri aproape ideale, semne ale unor timpuri noi și măsuri perseverente.

Urcăm. Dealuri cu dumbrăvi și poene ro-

mantice se succed filmic. Un scurt popas. Și-poțelul de pe Mesteacă. Apa rece și înviorătoare ne stimulează parcă puterile de rezistență împotriva înăbușelii obsedante.

Poziția pitorească a Mesteacăului ne desfată ochii dornici de variante colorate.

Colea un mic platou domină o depresiune plină de verdeață și poteci întortochiate. Câtiva copii străjeri, de mărimea unei game în mi minor, își pase vitele. Sub umbrarului unui păr sălbatec doarme liniștit un dulău.

Rămâi vrâjit de majestatea naturii ce te îmbie să-i fii locatar permanent. Ne despărțim cu regrete, dar în speranța unor noi surprize. Ajungem curând punctul culminant de unde domini totul ca un Dalai-Lama.

Ochii nu se mai satură a privi frumoasa vale ce se întinde ca o fâșie de ambele părți ale Someșului ce curge cu scilipiri argintii, alene.

Pe parcurs ne izbește peste tot o curățenie model. Case și garduri văruite dau senzație odihnitoare ochilor noștri cercetători.

Un nou defect. Și încă unul. Cotim spre nord. Atingem Dejul la confluența celor două Someșe.

Dumbrăvi minunate ne desfată privirea. Am ajuns. Punctul terminus, satul **Maia**.

Primiri călduroase, pelerinaj de neamuri și cunoscuti. Insfârșit bucuria revederilor.

Odihnă de rigoare. Recreați, cutreerăm o parte a satului ordonat, condus de un om ce face cinste satului.

Spre crepuscul admirăm pâleurile de vite de pe dealul din fața noastră, ce par niște umbre mișcătoare.

Nu prea departe muntele Bobâlna sfîdează prin altitudine toate așezările de prin jur.

Am trăit clipe ce-mi vor rămâne nesterse din amintire.

Peste noapte o ploaie binefăcătoare a imbibat pământul crepat de secetă.

Răsăritul soarelui ne-a făcut atenți că avem obligații față de săptămâna ce începe cu luni.

După o masă copioasă și îmbrățișări amicale, facem calea întoarsă cu o mulțumire și reconfortare fizică și sufletească.

Popas la Dej, cu scurte vizite obligatorii și o pornim cu viteză. Defect la mașină. Continuăm. Aceeași natură văzută în reversul ei, ne pare și mai încântătoare.

Privim cu atenție conturul satului cu mânăstirea **Vad** fostă reședință de episcopie fondată de Ștefan cel Mare.

Ajungem la și-poțelul cu apă rece și cristalină. Ciobănașii la datorie. Vitele pase li-

niștite, în timp ce ei se adună în jurul mașinei. Cu ochi cercetători și fără invitație se oferă a da ajutor șoferului ce transpiră abundent reparându-și o roată în al doilea defect la reîntoarcere.

Timpul trece. Un mititel de vreo 9 anișori e angajat în discuție. Intrebat care-i de-viza străjerului ne răspunde surprins: „Nu-s eu, că-i altu.“ Pe semne un altul, avea cinstea să rostească deviza, în cuibul său.

În acest timp un altul, c'un deget mai mare, difuza cu mândrie din fluer un cântec de jale cu tremolo.

Rumeni, drepti ca niște brazi. Te miri cum crece, când traista lor cuprind ca merinde pe o zi abia o felie de „mălai“ și câteva fructe murdare. Are cerul grijă și de ei.

Plecăm. Un „sănătate“ în cor ne răsună în urechi odată cu uruitul motorului.

În drum ni se atrage atenția că la o cotitură, cu vreo două zile înainte, o mașină a suferit un accident cu urmări triste pentru ocupanți.

Ne înfiorăm la gândul, câte nu se întâmplă la drumul mare și ne facem crace în semn de „Doamne păzește pe toată lumea.“

Un ultim defect, în total trei plus trei, și peste puțin ajungem din nou în Satu-Mare.

Fragment de scrisoare

de ȘTEFAN MIHAIL LAZĂR

Nu-i...

Nu-i nicăeri fata frumoasă ca un vis,
peste tristeți s'astearnă miresmate petale.
Sunt neguri afară... Porțile timpului s'au închis
peste fericirea noastră mută și peste amintirile tale.

— — — — —
Te rog trimite-mi calda mângăere a mâniilor tale,
te rog trimite-mi și ochii cu cearcăne pale.
Vreau să mă 'nveselesc — poate — jucându-mă cu ele,
când timpul cenușiu se strânge 'n jurul meu inele.

Nu e prea mult: trimite-mi și părul ca razele lunii,
părul de aur al toamnei, pe care-l văd în sbor de
[petunii].
...Poate și un cuvânt drag, să-mi fie ziua sărbătoare,
când noaptea 'ndoelii apasă și doare.

Poeme...

de OCTAV RULEANU

CIMITIRUL

Tania, tu ai văzut vreodată mina oame-
nilor care urcă un cimitir? Par toți împovă-
rați de viață, deși multora seninul traiu le
flutură în permanență cascade de voioșie.
Acum sânt concentrați fără să vrea și pă-
șese somnambul ca într'o împărăție fantasti-
că din basm adormit.

Așa mi-am dus și eu pământul urcând
clima cimitirului nostru, cu câteva flori. Fă-
cusem o jerbă de imaculate verbenii, presă-
rate cu movul petuniilor și fierbintele salvii-
lor. Cimitirul ațipia în piroteala unui sfârșit
de zi din August. Mormântul la care m'am
oprit era al surorii mele iubite. I-am dus
omagiu, drag ei.

Nu mi-a venit să plâng. Doar o moleșea-
lă, așa ca un avânt înfrânt, m'a cuprins și
stăpânit continuu.

Am privit sborul păsărilor ciripitoare.
Lumea lor era vastă. Și întinderea cerului
presărat cu nouri opăciți, se părea că le
cheamă spre azur. Vânt nu sufla. Numai o
boare aromitoare, de șoaptă pornită din ram
înfrunzit, întona îngănarea aerului desprins
din baterea aripilor.

Singurătatea m'ar fi copleșit în acest a-
murgit țesut de liniște sfârșiată, dacă nu mă
gândeam la tine. N'ar fi trebuit s'o fac, pen-
trucă imensitatea tăcerii a cuprins dragostea
noastră înmormântându-o. Luptam înfrigurat
cu viziunile mele. Dragostea noastră apărea
martiră, închisă în mormintele din față, mul-
te și nenumărate scrijilate de capriciul vre-
mii. Ideea că nu te pot iubi, că n'am dreptul
lumii, a societății și a lui Dumnezeu, mi-a
apărut acum stăpânitoare.

Intrasem, nesilit de nimeni — deci cu
atât mai neînțeleș — în domnia eternei vieți
redușe la tăcere... Izolarea, care o doeam
altădată, acum îmi producea frică. Mă te-
meam, până și de umbra mea. Mai bine am
sacrificat iubirea noastră.

Incepusem să-mi fie capul vârtoare de
imagini. Un vâjâit haotic de imnuri funera-
re, în care presimțeam moartea ta. De ce-am
făcut-o? Tania, tu știi?

M'am reîntors ca dela o tristă ceremo-
nie. Mi se ceruse prețul iubirii mele pentru
tine. Mi-au pretins-o umbrele strămoșilor
mei, presărați mulți pe întinderea cimitirului.

Jurământul lor m'a fixat cu spaima vie-
ții mele, din noaptea căzută din vârful ar-
borilor îmbrăcați în tăcere.

Mi s'a cerut o jertfă ce m'a cutremurat.
De sigur, n'am dreptul nici măcar să trăesc.

Ce ispășire fac eu, de nu am voe să te
iubesc Tania?

UMBRA

În zăpușeala încinsă a lui Cuptor, spre
crucea zilei, copilul cu bucle aurii se juca în
nisipul drumului.

Liniștea amiezii atârna grea, de obiectele
din jur, materializând neființa.

Jucăriile copilului bălăiu, erau sărutate
de lumina fierbinte, conturând aspecte hime-
rice.

Cumpănă în seară

de D. HINOVEANU

Intors din drum de vântul cel din urmă
Al soartei vechi ce nu mă mai încap
Eu m'am oprit aici în țărături sure
Să-mi deapăn în veciile pe ape.

Tovarăș tânăr, câte un vultur
Pleşuv de gând coboară 'n cer vreun munte
Când și mai greu nemărginiri de-o clipă
Imi fulgeră din moarte peste frunte.

Căci cine știe câte culmi de zile
Voiu mai citi în zodii vegetând
Și doruri câte îmbrăcate 'n noapte
Vor mai purta pe valuri sufletul flămând.

Și-acești bătrâni de glorii arbori mari
Imi stau în preajmă vlăguți și goi, —
Nu-i chip, prin seara ce 'nvrăjbește stele,
Să mă mai duc vreodată innapoi.

Pe vale albă crânguri din trecut
Să mai m'aștepte 'n cale cu mireș,
Hei, frate gând, mi-aș împlini viața
Și mi-ar părea veciile mai dese.

Vin vești de sus cu cețuri moi de lună
Dar nu mi-aduc în cumpănă dreptate...
Nici eu n'aș vrea, cu triste bucurii,
Să te mai tulbur, grea singurătate...

Copilul visa, cu pleoapele făcute punți peste vieață. Fantezme i se înșurupau în creier. Vedea aeeva poveștile halucinante spuse c'un glas domol din alte vremuri, de-un bunic sfătos și cu barbă colilie, funigei pentru un amurg vărătic.

Și visul a descins în lume, în jurul copilului cu zâmbet, întruchipând mișcător o viziune așternută peste pământ, ce semăna a întunecime adusă soarelui.

Frigul necunoașterii l-a pătruns subit pe copil, c'un tremur, abia perceptibil în desfășurare.

Copilul a început să plângă imediat, cu sughițuri. Soarele curgea și mai dogoritor peste obraji-i îmbujorați de focul friicii... A încercat să fugă de umbra dușmană, dar vrășmasul îl urma mai amenințător și mai apocaliptic.

S'a auzit un țipăt:

— Mamă, nu mă lăsa. Uite vine smeul!

Mama s'a ițit în prag îngrijorată, fără să vadă nimic. Un gând i s'a ivit atunci, pe întâiul plau

— Sărmanul copilaș e bolnav. Il ia cu băigueli.

Vestea s'a sfărâmat în cioburi mărunte toate conținând în nucleu sâmburele unor extraordinare păreri. Copilul avea pe necuratul... Goliciunea belzebuthului s'a adunat în biata creatură.

— E nebun săracul, șopteau unii.

— Ce copil precoce, spuneau alții.

Copilul nu era nici nebun nici precoce. Era chinuit de setea cunoașterii și-a întrebării. Și nimeni nu i-o făcea.

A păcătuit deci împotriva firii. El avea dreptul să fie numai copil, așa cum era. Trebuie să fim numai oameni comuni.

Cine încearcă extravagantul riscă să se stingă necunoscut într'o mare de veșnică neînțelegere omenească.

Copilărie

de ION TOLESCU VALENI

Creșteaî odinioară sub tainiști de munte
în susur de cetini și fluier de baci
și gândurile tale în jocul luminii
pe frunte
musteau ca seva'n ciorchinii
roiți pe araci.

În cântec de naiuri pe plaiuri de vise
privirile tale treceau către cer...
Pe unde doar umbrele astăzi mai cântă
'nflorise
pe vremuri logodna ta sfântă
cu luna Prier.

Cu tine pe steiri suiam către lună
din bolți să culegem în suflet cicoare...
Isvoare 'n amurguri veneau lângă tine
să-ți pună
pe gene cununi împletite'n rubine
și raze de soare.

Unde ești astăzi? ... Ce vânturi te luară? ...
Singular în noapte te cred iar prin stânci
și-alerg către tine dar goana din gând
mi-e amară
ca toamna pelinului vechi spumegând
în crame adânci.

Câteva

EPIGRAMA

de CONST. GH. POPESCU

Despre D. A., amicii săi susțin că n'ar avea spinare. Epigrama aceasta însă, nu fie cu supărare, potrivitându-se și altora, celorlalți le cerem iertare c'am închinat-o dsale.

Din câți amici ai, fiecare

Imi spune că nu ai spinare.

Eu însă-o să le fac bucluc

Căci știu c'o ai... de cauciuc.

*

Doamna X. s'a mutat de câțiva ani, dintr'o comună oarecare, în orașul Satu-Mare.

Cât a stat la țară nu a fost știută

Deși era doamnă FOARTE gospodărie.

În Sătmar, de-o vreme, e recunoscută;

A rămas tot FOARTE... însă poamă bună.

*

Tânărul A. P., datorită situației ce-o are în societate, se crede a fi un gentleman.

Că ești un tip bine crescut

O credem toți. Dece te'ntreci

S'o demonstrezi? Doar e știut

Că ai un metru nouă zeci.

*

Pe stradă ar văzut-o, cândva, pe doamna Y. Era elegantă și sobră. Făcea impresia chinzezei nevinovățiel.

REFLEXIE

Când îi văd pe umeri

Blănurile-i scumpe,

Par'că-mi vine-a spune

Că, mironosița,

E-o șireată vulpe.

Cules de: **Titus Bilțiu**

Povestea comunei Firiza jud. Satu-Mare

Cică a venit odată un firizan, casierul dela „Kiron“ (C. A. P. S.) din Baia-Mare, către casă, cu plata muncitorilor. Era o noapte frumoasă de vară, cu lună și înstelată. Banii pentru plata muncitorilor i-a pus în tașca cea mare de piele atârnată cu o curea pe un umăr. Cum venea singur noaptea pe lună, cu frica în sân ca nu cumva să-l pândească, sau să-l urmărească cineva și pe urmă să-l jefuiască de bani, deodată aude chiar la spatele lui: „clap, clap“ pare că ar fi umblat cineva chiar pe lângă el. Ingrozit, se uită, întorcându-se înapoi și atunci vede că abia la un pas de el este urmărit de un om negru ca funinginea. (Era umbra lui.)

Atunci el de spaima cea mare s'a luat la fugă spre **Firiza** să scape de hoț. Dar nici hoțul nu s'a lăsat de firizan și tot după el. Cu cât mai iute a fugit firizantul cu atât mai iute și hoțul după el, și cu atât mai tare s'a auzit la spatele lui: „clap, clap“ și tot mai mari și mai dese lovituri a primit în spate, dela hoțul care l-a urmărit, încât la urmă de goana cea mare și de loviturile cele multe abia s'a mai ținut pe picioare, săracul firizan. (Sunetul și loviturile li-a primit dela tașcă.)

În timp ce fugeau ei așa amândoi, adecă firizantul și cu hoțul, la un moment dat s'a împiedecat firizantul într'o piatră mare și a căzut cu față'n jos în praful drumului. Cum a căzut el, și hoțul a sărit asupra lui și cu toată greutatea și puterea lui s'a pus pe gâtul și capul firizantului și l-a ținut de pământ încât acesta abia a mai putut respira. Săracul firizan, obosit și înfricoșat până la moarte, și-a așteptat sfârșitul. Nici n'a mai încercat să se opună, ei s'a lungit ca o broască și a stat nemșecat ca un mort.

Stau ei așa un minut... două... cinci... trece un ceas... trec și două... și hoțul încă tot nu-l jefuiește și nici nu-l omoară, dar nici de gât nu-l lasă. Ooare ce să fie? se gândește firizantul. Hoțul ăsta mă ține de gât căci doară simțese foarte clar, că o greutate mare mă apasă peste gât și cap, de ce nu mă omoară... ori atunci de ce nu-mi dă drumul? S'a gândit el la ce s'a gândit, dar

de mișcat nu s'ar fi mișcat Doamne ferește, ca nu cumva să-l supere pe hoț.

Trecuse de mult miezul nopții și ei încă nu s'au mișcat din loc. Deodată numai aude firizantul că se apropie o trăsură. Dă Doamne să vie cât de iute trăsură aceea, pânăci nu mă omoară hoțul ăsta, care într'atăta mă gătuiește. Iată că trăsură a sosit și hoțul încă tot n'a fugit... Dar vizitiul d'acolo, observând că cineva-i culcat în mijlocul drumului, oprește trăsură și strigă: „Cine ești mă?! Scoală-te de acolo, că te calc cu trăsură.“ Firizantul nostru aude, săracul, dar nu se poate mișca fiind bine ținut de pământ. Ce să facă căci tare mai așteaptă să-l scape de hoț vizitiul. Atunci se supără vizitiul, se dă jos din trăsură și îi trage câteva zbice sdravene, firizantului, care de durere a și sărit drept în picioare. În acel moment însă a căzut și tașca cea grea depe gâtul și capul firizantului, astfel scăpând de hoțul cel închipuit.

Când a văzut firizantul că vizitiul cu câteva zbice l-a scăpat de un hoț, care câteva ceasuri l-a gătuțit, n'a mai știut cum să-i mulțumească.

De atunci le-a rămas firizenilor porecla: „Tăscari“.

N. B. În jud. Maramureș și Satu-Mare, aproape toate comunele au cât o poreclă cu povestea ei cu care se batjocuresc reciproc comunele, unele pe altele.

Astfel, de exemplu, avem: Comuna **Bli-dar** are porecla **Lupi**; **Valea Roșie** are **Huhurezi**; **Certeza** — **Harapi**; **Moișeni** — **Lupi**; **Vama** — **Cloșca**; **Mădărasul** — **Jgheabul**; **Berveni** — **Ceasul**; **Teceul** — **Viespi**; **Bărsana** — **Bonzari**; **Vad** — **Conopiștirițe**, et., etc.

Credințe și snoave.

1. Dacă în timpul verii sunt prea multe ploii, adecă este timp rău, pe acel timp rău țărani obișnuiesc să-l îngroape. Ceremonialul îngropării este ca la biserică; natural însă, că nici un preot nu se angajează la astfel de îngropări. De aceea oamenii cari sunt interesați să îngroape timpul cel rău, se adună mai mulți și aleg dintre ei un preot, un cântăreț și două femei cari să bocească. Apoi fac o cutiuță mică, în care pun o păpușă de zdrențe, sapă o groapă mică și după toată regula o îngroapă. Peste mormânt pun și o cruce cu un număr. Un asemenea mormânt am văzut pe lângă șoseaua Dorna-Vatra—Borșa lângă haitul Pârjaba.

INCREȘTĂRI

George Mihail Zamfirescu

Un gând pios din Sătmarul întâelor sale debuturi

George Mihail Zamfirescu a murit. Și-a murit așa cum o termină mai toți acei ce slujesc cu însufletire și dezinteresată slova curată, cinstită și frumoasă, așa cum au sfârșit-o și-un *Panaït Istrati*, un *A. Sahia*, un *Gib. Mihăiescu*, un *A. Holban*, un *Pavel Don* și-atâția alții peste memoria cărora s'a așternut, grea și tihnită, neagra uitare: a murit sărac și uitat, pe un pat mizer de spital ros de via-măce acela, gâbjit doar de Koch, dar pe care mintea omenească nu l-a putut încă răpune. Moare în deplină maturitate a talentului său la o vârstă — abia de-avea vreo patruzeci și ceva de ani — când acei ce-i cunoșteau posibilitățile s'ar fi așteptat tot la mai mult și tot la mai bun dela dânsul, moare atunci când el însuși, amăgit de iluzii și de impulsul inimei, se lega tot mai înverșunat de mizeria lui de viață.

Biet scriitor român!

La vestirea morții i-am și scos cărțile ce mi le țineam în raft, i-am mângâiat, cu nespuse păreri de rău, sufletu-i zbuciumat și prea puțin înțeles pus cu-atâta dărnicie și cu-atâta deosebită căldură în fiecare rând, în fiecare pagină; am cântărit, în amintirea lecturii, puternica evocare a personagiilor atât de grăitor descrise și-apoi li-am pus, pe rând, cu sinceră durere și cu adâncă pietate, pe fiecare la locul ei. Cu imaginea chipului său în minte, ca după o despărțire de-o ființă ce ți-a fost și ți-a rămas dragă, m'am întors și m'am retras în lumea gândurilor mele. Par'că-l vedeam, înalt și slăbuț, funcționar la Casa Cercuală de-aci din Satu-Mare. Mi se părea că și-aud pe-o doamnă, colegă pe vremuri, în același birou cu el și care, mai mult sau mai puțin, îi cunoștea indeletnicirile, bunătatea și sensibilitatea lui artistică, cum îmi povestea odată când, intenționat, luasem vorba despre acel ce azi a fost *dar George M. Zamfirescu*: Era grozav de sensibil și de nervos. Cu toate acestea nu era rău cum s'ar crede că pot fi și sunt oamenii nervoși. La dânsul sensibilitatea și nervozitatea se manifestau într'un fel deosebit. Intr'un fel care par'că ți-l făcea plăcut. Îți făcea impresia că-i mereu entuziasmat. Toată ziua, după neînsemnatele lucrări de birou, scria mereu și rupea mereu, fel de fel de concepte. Când vedeam, uneori, că însfârșit scrie fără să mai rupă, vorbiam în șoapte, mergeam pe vârfuri căci ni-era tuturora drag. Dacă

se'nâmpla să-i vie ceva de lucru, în timpul când scria de-ale lui, dela director și anume pentru el, i-l făcem noi, ceilalți funcționari, căci știam cu toții că după asemenea treburi e foarte drăguț și foarte atent cu noi. Ți-ar fi dat și cămașa de pe el. Il lăsam de multe ori singur în birou tot scriind și ștergând. Noi plecam acasă căci venia ora plecării, ora mesei. Cine mai știe cât și până când mai stătea el! Acesta a fost *George Mihail Zamfirescu* cât a fost funcționar la Casa Cercuală de-aci din Sătmarul nostru. Ni se pare chiar că piesa *Cuminecătura*, jucată mai târziu, prin 925, la Iași, în birourile Casei Cercuale de-aci a fost turnată. În orice caz aci i-a încolțit ideea și tot aci i-a răsarit și îndemnul de a o scrie așa că împreună cu ea s'a mutat, când s'a mutat mai târziu, din orașul nostru. Celelalte piese, date scenei române, ca: *Domnișoara Nastasia*; *Idolul* și *Ion Anapoda* sau prelucrarea: *Curierul de Lyon*, li-a scris pe unde a putut și desigur în condițiuni de viață mult inferioare tihnei necesară creierii.

Așa i-a fost destinul!

Operile cari l-au consacrat și ca romancier, cum sunt: *Madona cu Trandafiri*; *Maidanul cu dragoste* și *Sfânta mare nerușinare* — ultimele două în câte două volume din ciclul *Bariera* au rămas neterminate. Nu mai vorbim de proza împărțită sub diferite forme diverselor reviste cari se mândreau cu colaborarea sa. Am amintit doar ceace cunoaștem amănunțit și ceace formează substanța puternică în operile-i rămase.

Înainte de-a încheia prin searbăde cuvinte personalitatea acelu ce-și doarme somnul de veci în cimitirul Sf. Vineri din preajma maidanelor bucureștene, maidane a căror priveliște a zugrăvit-o atât de admirabil în paginile operilor sale, găsim potrivit a aminti, și e bine să nu se uite că, *George Mihail Zamfirescu*, a scris din alt imbold decât din acela al afacerii cum se pretează atâția înfumurați scriitori debordați pe piața literilor de diverse cenacluri. *George M. Zamfirescu* a scris din necesitatea de a scrie. A scris, cum o spunea cu-atâta sinceritate cândva, ca să nu se simtă singur și din nevoia de a mărturisi gânduri și sentimente. A trăit dintr'o mizeră leafă de regizor al Teatrului Național din Iași. Deaceea a și murit așa cum a murit: sărac și tuberculizat.

CONST. GH. POPESCU

Prea ne'ncredem în oricine și ne deschidem inimă oricui

Tipul de care ne vom ocupa în aceste câteva rânduri, trebuie să știe dela început că, simbolizează o serie de alți tipi și că, nu suntem stăpâniți de nici un fel de resentimente personale. Il cunoaștem numai din văzute și mai mult după nelipsitu-i zâmbet veșnic curtenitor și veșnic ipocrit. Nu știm și nici un ne interesează sentimentele ce ni li-o fi nutrind persoana aceasta pașnică în aparență și oarecum agreabilă la vedere. Am auzit și noi, dela unii și dela alții, că-i un cvreu maghiarizat inteligent și rezonabil, un om de savuroase spirite. Astfel ni-am explicat, în felul nostru, anturajul și relațiile dsale în societatea noastră românească, auto-selecționată și așa zisă suspusă.

Dar tipul nostru, să-i zicem, amicul unor români cu rosturi, e un mare șmecher. O împrejurare neașteptată ni l-a dovedit a fi prototipul cetățeanului, adept prin convingere, a spuselor lui Talleyrand: „omului i s'a dat graiul ca să-și ascundă gândurile“. Numai că *amicul*, imprudent, a uitat un lucru: Pentru a te bucura regulat de roadele acestei conduite, e necesară o memorie perfectă însoțită de o permanentă deplinătate a celorlalte funcțiuni mintale. Altfel, sufletul te dă de gol. Te dă căci el — sufletul — n'are nici o taină pe care anumite simțuri, prin instinctive atitudini, să nu o releve. O lege naturală, care mai devreme ori mai târziu, dă pe orișicine în vileag.

Și pe tipul acesta de amic, într'un moment de neatenție, l-a trădat sentimentele. Cam târziu, dar totuși fără contrazicere.

Datorită unui conflict personal avut cu cineva și excitat se vede și de efectul câtorva păhărele în plus, pe tip l-a luat gura pe dinainte. Și l-a luat mai mult pentru a ne demonstra, prin acele inevitabile izbucniri, așa cum e în realitate. Sunt cunoscute cazurile când un singur gest trădează o stare sufletească.

Dumnealui, amicul unor români cu rosturi, a găsit necesar ca în altercația ce-a avut-o cu un oarecare tînăr, să aducă insulte gratuite, și tot odată grosolane și în contrazicere cu manierile dsale „de om bine crescut“, întregului popor românesc. Acestui popor blajin, prietenos, încrezător și tolerant.

Presupunem că tipul se va scuza, va da explicații cuviințoase, spirituale chiar. Se poate că va fi crezut, se poate că i se va ierta necuviința. Noi, pe urma acestuia, constatăm însă că *amicul* n'a fost nici odată sincer. Prin gura lui, când a fost cu chef, au izbucnit cuvinte, revelatoare de sentimente, pe cari ni le nutrea în inimă când

era treaz. Sentimentele-i ne sunt streine, subversive, dușmănoase. Credințele dsale, și-a, nimănui, nu ne importă. Atitudinile însă, a oricui, ne interesează. Tipul acesta de amic e liber să aibă orice păreri despre noi, despre persoane. Liber e să se supere și să se răfuiească cu noi. Nu-i i-e îngăduit însă, sub nici un motiv și în nici o situație, a insulta un popor care i-a dovedit sentimente, altele decât acele pe cari s'a demascat a le nutri dânsul, un popor care-l ocrotește să-și fumeze liniștit o țigară, un popor care-i asigură atât de comode convorbiri cu „prieteni“, un popor care-i înlesnește o atât de tihnită viață.

Personal, tipul nu-mi inspiră încredere. Mai mult! Il bănuiesc. Il bănuiesc de acte dăunătoare intereselor noastre ca stat și-l socotesc, dacă nu capul, în orice caz în rândul colportorilor periculoși. E o părere a noastră în care avem dreptul să credem. Amicul ar trebui mai mult observat și mai puțin agreat. Prea ne'ncredem, prea ne deschidem inima oricui.

N. VAJ.

Condiția familiei ideale...

Multe sunt exigențele omului de lume. Multe și foarte diverse. Unii vor să fie respectați și temuți, alții frumoși și iubiți, alții bogați și atotputernici, prin *ban*, — „ochiul dracului“...

Și toate aspirațiile astea se contopesc, se absorb, se întâlnesc pe aceeași linie: goana după *fericire*.

Ce este în fond *fericirea*, himera după care fiecare alergăm?

S'au străduit filosofii mii de ani să lămurească, și au încurcat-o.

Prima condiție care ne poate asigura în bună parte așa zisa *fericire* însă, e un cămin liniștit.

Desigur, a trecut vremea castelurilor rețase pe creste de munte în singurătate, în care frumoasa „domniță“ își aștepta la vremea prânzului și a înserării, soțul plecat la vânătoare.

„Domnița“ cânta la gitară sau la harphă, la picioare îi sta fox-terrierul sau buldogul, soarele bătea molcom prin perdelele de mătasă veritabilă.

Dar credem că mai există și azi, în unele colțuri depărtate și uitate de Dumnezeu, ale provinciei, câte-o gospodărie a cărei situație internă să fie departe de a celei zugrăvite de Duiliu Zamfirescu în „Tănase Sctaiu“ sau aproape de cea înfățișată de același în „Viața la țară“.

O familie ideală, este aceia în care fiecare membru e la locul lui. În care femeia și bărbatul trăiesc într'o înțelegere perfectă, fără susceptibilitatea de a se suspecta unul pe altul de nimic.

Bărbatul este *forul suprem* care hotărăște în viața familiei. Peste cuvântul lui nu se poate

trece, chiar de ar ieși morții din mormânt și ar spune contrariul.

Femeia este mandatară bărbatului și executoarea măsurilor lui.

In rest, copiii trebuiesc crescuți cu autoritate și respectul de părinți trebuie să le fie insuflat, dacă nu se reușește cu binele, cu nuelușa. Sau cu parul... După cum e și copilul de rău și de îndărătnic.

Fiindcă copiii nărăviți pot fi nenorocirea și pot duce la dezastrul unei gospodării. Prilej de neînțelegeri, prilej de certuri Prilej de discordie. Obrăznicia plozilor duce la nenorocirea familiei.

Familia ideală?

Familia liniștii, a păcii și a bune înțelegeri, în care fiecare e la locul lui: bărbat, soție și copil.

Familia în care copilul până la o anumită vârstă nu se preocupă decât de carte.

Nu familia în care copilul e lăsat să scoată limba la părinți, să răspundă urit, să se dea de-a tumba prin casă și să răstoarne totul cu susu 'n jos.

Acea familie e sortită peirii. Răsfățatul mamei și al tatei poate deveni ușor un Sile Constantinescu...

Să visăm fiecare o familie sănătoasă. În care tatăl, fără să fie un despot, își strunește copiii cum îi place.

Căci s'au văzut cazuri când, încă inconștienți și neîncercați cu focul, copiii au incendiat gospodăria cu averi, cu hambare și toate bunurile ei.

Și o gospodărie, mai ales în împrejurările de azi, e greu de refăcut.

Copii, cumînțenie!

GEORGE DEMETRU PAN

S'au împlinit, zilele acestea, două zeci și cinci de ani dela moartea scriitorului EMIL GARLEANU. Cu acest prilej, gruparea „Prietenii istoriei literare“, au comemorat, într'o șezătoare, memoria aceluia ce în umanitatea dovedită și respirată în operele lui, cuprinde toate ființele și găzele pământului.

Jurnalul, noul cotidian apărut de curând sub direcțiunea dlui Tudor Tudorescu Braniște, și-a cărui apariție o salutăm cu sinceră bucurie și deplină încredere, aduce în nrul său de sâmbătă 14 Octomvrie, — pagina a doua: Literatură — artă — humor — o prețioasă contribuție referitoare la unele date, eronate sau inventate de alții, în ceea ce privește originea și viața subtilului poet P. Cerna dela acărui naștere s'au împlinit, nu de mult, 58 de ani. Convenim în ce ne privește, că subscriitorul însemnărilor de sub titlul: Părinții și rudele lui P. Cerna, dl. Barbu Lăzăreanu, — B. L. — are perfectă dreptate.

CONST. GH. POPESCU

Testament

de C. PĂRLEA

**Cînd voiu muri, pe fruntea care plînge
Să nu aduceți lacrimi și nici flori.
M'a înfrînt amurgul de atâtea ori
Și moartea în toamna asta iar mă 'nfrînge...**

**Nici să nu plîngeți lacrimi în sicriu...
Să spuneți că tîrziu m'am rătăcit
Cu primăvara către înfinit
Pe drumul care încă nu-l mai știu.**

**Părinții să nu caute în zădar
Vreun cîntec pe vreo filă dintr'o carte.
M'am rătăcit pe drumul de departe.
Cu file ruginite în calendar.**

**Acur, cînd plec prin cetele de ingeri,
Nu vreau să cînte nimeni lingă mine.
M'am vrut mereu hoinar printre destine
Și m'am găsit, uitat, în albe înfrîngeri...**

**Aș vrea senin să fiu cu depărtarea.
Tovarăș trist al zilelor de chin.
Am hoinărit cu toamna prin destin
În noaptea care își cîntă întristarea.**

**Să dați iubitei mele, dintre file,
Imaginea ce n'a fost căutată,
Deși — tîrziu — pe truntea sărutată
A plîns uitarea plînsul dintre zile...**

**Să nu-i spuneți că am murit demult
Și nici că niciodată nu mai vin.
În sufletul ei rupt din alb destin
Vor plînge amintirile de lut...**

**Să-i spuneți că odată, călător,
M'am făcut frate bun cu depărtarea;
Acolo nu ajunge sărutarea
Și nici drumetuțului ultimului dor.**

**Să-i spuneți drept că undeva prin miriști
M'au năruit tristețele și visul
Rupeți-mi astăseară manuscrisul
Cu toamne și cu ploaie și cu liniști...**

**Tîrziu, în parcul proaspăt zăpezit
Iubita să mă caute prin stele,
Să fie drumul trist al toamnei mele
Depart, pe mormîntul ruginit...**

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

CARTEA DE ESTETICĂ

După răsunetul obținut de marele estetician român Pius Servien (Cociulescu în Franța și în lumea specialiștilor din lumea întreagă („Les rythmes comme introduction physique à l'esthétique“. „Lyrisme et structures sonores“. „Principes d'esthétique“ etc.) iată că de 2—3 ani putem vorbi de esteticieni cari de astădată scriu în românește, nu numai pentru cerul străns de inițiați în problemele profunde ale esteticii ci pentru marea publică.

Evităm o incursiune în trecutul esteticii românești deoarece n'am putea aduce decât un material mult prea sărac cetitorilor noștri. De aceea preferăm prezentul bogat în realizări și promițător în roade. Vom viza în special estetica „oficială“, adică aceea garantată de prestigiul catedrei universitare dela înălțimea căreia a fost expusă.

Fără să ne oprim la lucrările dlui Radu I. Paul dela Universitatea din Cernăuți și ale dlui Liviu Russu, incompetentul profesor dela Cluj, începem cu opera recentă a celui care e astăzi cel mai mare și **mai român** filosof al nostru, proaspăt creator în domeniile esteticii. **Lucian Blaga**.

După o activitate de câteva luni la Universitatea din Cluj, **Blaga** a publicat în primăvara acestui an cartea intitulată „**Artă și Valoare**“ (ed. Fundația Regală 180 pag. 60 Lei) însumând în mare parte cursurile ținute în toamna anului 1938 la Facultatea de Filosofie.

Intenția autorului este de a completa cele două trilogii precedente: a **Cunoașterii**: Eonul Dogmatic, Censura transcendentă și Cunoaștere Luciferică deoparte; și a **Culturii**: Orizont și Stil, Spațiul mioritic și Geneza metaforei și sensul culturii de altă parte, printr'o „trilogie a valorilor“.

Încadrându-se într'un sistem în deplină desfășurare, — precum ne-

mărturisește însuși autorul; — teoriile estetice ale lui **Lucian Blaga** au acelaș fond metafizic cât dau un aspect specific filosofiei sale. **Ca și în filosofia culturii, Lucian Blaga, folosește ca un adevărat leit-motiv filosofic, și în filosofia artei „orizontul misterului“.** După **Blaga** sentimentul misterului provoacă **sforțări createare în individ în scopul revelării lui.**

Categoriile abisale determinante ale stilului, hotărăsc creația meta-orică-metafora fiind singurul ochiu de lumină ce pătrunde profunda întunecime a esenței cosmosului. Frâna transcendentă, rol îndeplinit de aceste categorii abisale, intervine însăși în această **sforțare revelatoare, marele anonim, dumnezeirea, împiedcând printr'o permanență să zădărnicească cunoașterea absolutului, nepermițând omului posesiunea deplină a ideii.**

Arta caută să releveze misterul, să împrăște păcla în care Divinitatea a înfășurat Esența ultimă a universului și a existenței. Toate eforturile artistice se îndrumă deci pe acest făgaș al descoperirii adevărului, evitând să se cheltuiască în creații gratuite.

Blaga așează deci arta pe un soclu metafizic, înzestrându-o cu vagi finalități epistemologice, necăutând să arate de ce și cum se produce arta ci în primul rând dorind să-i dea o justificare transcendentă.

Blaga dă în cea mai mare parte a cărții sale o mare importanță delimitării dintre frumosul artistic și frumosul natural, considerând creația artistică ca singura revelatoare și capabilă să ușureze atmosfera de mister a existenții umane. Pretutindeni deci, în filosofia lui **Blaga**, intenția de revelare a misterului este scopul creației culturale și artistice...

*

Cu totul în altă parte pune însă accentul improvizatului estetician dela Universitatea din Iași, dl. **G. Că-**

linescu în cartea dsale „**Principii de estetică**“ (ed. Fundațiile Regale, 40 Lei, 125 p.)

Din primele pagini isbește ciudata definire și geneză a esteticii. Că estetica s'ar fi născut și din **nevoia psihologică a indivizilor incapabili de a reacționa emotiv față de frumos, noi nu ne îndoiim — dar că s'ar fi născut numai, precum susține dlui, din această nevoie oarecum secundară și compensatorie, nu poate fi adevărat.**

La fel și relativismul și individualismul estetic al dlui **Călinescu** vor fi fiind foarte atrăgătoare, dar ele nu satisfac fenomenul. Agnosticismul și scepticismul sunt atitudini utile și prudente în științele începătoare, dar ele nu se potrivesc cu stadiul actual al cercetărilor estetice.

Domnul **Călinescu** crede în artă ca valoare în sine și de dragul acestei concepții neagă valabilitatea sistemelor de estetică ale lui Platon, Schopenhauer, Hegel, Brémond și Croce, tocmai fiindcă ele presupun în artă scopuri eterogene. Concluzia trasă — foarte plină de bun simț de altfel — este că preocuparea capitală a Esteticii nu trebuie să fie „ce este arta?“ — căreia nu-i se poate da un răspuns sigur: ci „Cum este arta?“, întrebare mult mai secundă și mai plină de înțeles după dlui.

În continuarea „**Cursului de pezie**“ dl. **Călinescu** procedează la exemplificarea teoriei sale. Între altele prezentarea curentului dadaist ca o reacțiune împotriva ideilor umflate, a burghezismului în artă, vine într'un fel original în ajutorul intenției destul de răspândite astăzi al adoptării gestaltismului din psihologie, în estetică, — și explicarea futurismului lui Marinetti ca o reacțiune de sinceritate împotriva academicismului, împotriva d'annunzionismului și al retorismului prețios, printr'un fel de bergsonism literar.

Hermetismul și suprealismul sunt și ele foarte clar înfățișate în

partea 3-a și a 4-a a poeticei, prin freudismul ce domina epoca.

Poezia pură a abatelui Brémund, antiraționalistă și mistică, cu caracter de rugăciune, prin felul în care a fost înțeleasă — sau mai bine zis neînțeleasă — dau ocazie dlui. Călinescu de a scoate obișnuitele dsale concluzii și pseudoprecepte la fiecare expunere a divagațiilor literare contemporane, concluzii care au rarele cusur de a fi extrem de simple, jignitoare chiar în simplismul lor, al celui mai elementar bun simț științific.

Tot așa când revenit la cercetarea poeziei adevărate, autorul expune tehnica unor modernişu dirigit ca Paul Valery și Ion Barbu, din care apoi scoate adevărul că „de parte de a fi lipsiți de intelectualitate, poeții par a spune ceva. Tocmai această aparență că au de spus ceva, fără nici un interes de conținut, este miezul oricărui lirism“ — enunțare contrară logicei aristotelice dar care păcătuiește prin același simplism exagerat, care împrumută un caracter de neseriozitate opusculului dlui Calinescu. Același aer de superficialitate se desprinde și din încercările de estetică experimentală prin cari dlui caută să definească câteva atitudini lirice posibile pornind din experiențe personale (sic!) bazându-se pe obișnuitul și comodul său principiu: „în artă nu există reguli“, adevărat refugiu pentru esticienii originali „cu orice preț“.

„In artă nu există reguli“ spune dl. Călinescu... Să ne înțelegem: în actul creației artistice nu există reguli, o știm cu toții, dar aprecierea artistică e supusă unor principii adânci, isvorite din trăirea însăși a frumosului și nici decum din lipsa de simțire a lui. Toate acestea ar trebui să le știe dl. Călinescu în calitate de profesor, scriitor și director al prea pretențiosului „Jurnal Literar“...

VICTOR V. MOIȘ

*

M. Eminescu — OPERE — ediție îngrijită de profesor Ion Crețu, editura Cultura Românească, 4 volume lei 400.

Profesorul Ion Crețu a adunat,

desigur pe urma unei migăloase dar binecuvântate munci, în peste douămii una sută de pagini — cât cuprind la un loc cele patru volume — tot cecece s'a găsit și se crede că geniul și sufletul lui Eminescu — din necesitate spirituală ori constrâns de împrejurări — ni-a lăsat ca exemplu de gândire, de concepție, de scriere și muncă. Și ni s'a lăsat, atât celor ce se mândresc la anumite ocazii, din fățărnicie, doar cu simpla preamărire a poetului exploatându-i operele rămase, cât și acelora ce și-l amintesc, din când în când, cu duioșie adevărată închinându-i-se cu pietate și arătându-ni-l, tot mai viu, tot mai nou, tot mai actual, fie nouă înșine fie lumii întregi, ca pe ceva de luat drept model în poezia de orice fel sau ca pe odorul de neprețuit al bunurilor noastre netăgăduite, ni s'a lăsat credem, nu chiar întregul rod al minții aceuia a cărei liră a tulburat, a contaminat generații secând izvoarele originalității timp de-un sfert de veac și a cărui inimă a sângerat, mai mult decât oricare, pentru pământul și neamul românesc căruia i-a prevăzut prin simțul său profetic atâtea vitale chestiuni astăzi la ordinea zilei.

Cauza care ne face să ne îndoim de posibilitățile și de greutatea de a putea strânge laolaltă întreaga urmă scrisă a celui ce-a fost redresorul cu prestigiu al energiei noastre naționale, o constituie — și acest lucru îl spune însuși autorul undeva în prefața volumului întâi mi se pare — faptul că Eminescu își semna prea rar articolele. E vorba de activitatea lui jurnalistică politică dela *Timpul*, firește. În orice caz, străduințele de a fi dat la iveală noi și încă multe necunoscute produse ziaristice eminesciene, cum și faptul de a le fi descoperit și strâns pentru prima oară în volume compacte, constituiesc, pentru profesorul Ion Crețu, merite care-i rămân absolut întregi și pe de-a întregul laudabile.

În adevăr iată cum ni se destăinuie această mostră de perseverență și de conștiinciozitate care este autorul : „Cu toată această greutate, — de a ajunge la identificarea articolelor lui Eminescu care nu

erau semnate n. n. — fiind convinși și noi că orice producție a lui Eminescu este „un lucru mai presus de preț“ ne-am apucat și am cercetat colecția *Timpului* din scoarță până în scoarță, coloană cu coloană chiar, între anii 1877—1883, se știe că dela această dată Eminescu a fost mereu suferind n. n. — și pe baza rezultatelor obținute am ajuns la convingerea că putem să fim îndreptățiți a afirma că peste două sute de articole noi pot fi atribuite lui Eminescu, pe lângă cele din edițiile Eminescu, pe lângă cele din edițiile existente.“ Cum s'a ajuns la identificarea articolelor politice, autorul ni se explică în prefața volumului al doilea pag. 10—16, și așa lămurit cum ni se destăinuie nu mai rămâne nici o îndoială că bine s'a procedat și foarte serios și categoric s'au identificat articolele celui mai mare gazetar român.

În cecece privește rostul acestor volume e simplu: Timp de peste o jumătate de veac s'au publicat destule studii istorico-biografice despre Eminescu, dar opera împede a celui mai mare scriitor al poporului românesc, într'o ediție unitară și integrală, n'o aveam încă. Către realizarea acesteia — îndrăznește cu oarecare sfială profesorul Ion Crețu a mărturisit — tind sforțările noastre. Și după părerea noastră, care am urmărit îndeaproape tot ce s'a scris despre acest răscolitor de conștiințe de simțăminte, credem că realizatorul acestor patru volume, a reușit să ni-l redea pe Eminescu alături de întreaga lui operă pentru care și-a jertfit și tihnă și sănătate și tinereță.

Intelectualitatea românească, și mai cu seamă cea sătmăreană, va găsi în fiecare rând din proza jurnalistică politică a lui Eminescu, încadrată sub diverse titluri ca de ex: Drepturile Românilor din monarhia Habsburgică sau condamnarea organizării noastre sociale etc. — vezi vol. IV 151—248 — momente de mare actualitate prietenoase de ușurătoare aduceri aminte.

Lectorul va da deplină dreptate, spusei de cândva a dlui prof. N. Iorga: „orice rând din Eminescu merită să fie tipărit“, numai că, cecece merită și mai mult, e că orice rând din Eminescu merită să fie și citit.

CONST. GH. POPESCU

RĂBOJ

Toamna cea cu găтели multe și palide a sosit mai nedorită ca oricând. Timpurie și cu cearcâne vinete de mânie înfrigurată, ea s'a așezat pe meleagurile noastre, deodată cu crispările viețelor încleștate în groasnic măcel. Toamna lui 1939 e umedă ca transpirația trupurilor în marșul spre neființă.

Poezia toamnei s'a dus parcă, pe același drum cu lirele atârinate de muzele lui Marte. O amuțire generală, fără leac de revenire, o înfrângere de vreme ieșită din făgașul soroacelor stabilite de crugurile anilor obișnuți.

Octombrie actual e mai sumbru. Plânsul naturii e mai nestabil, iar oamenii continuă reînțoarcerea spre smârcurile începuturilor de civilizație.

Veacul ce se zice al culturii este veacul întunecimii de minte. Civilizația e sortită să nu atingă niciodată zenitul spiritualității.

Omenirea trebuie, din când în când, să-și oțelească vigoarea supremației brute, ce sălășluște în noi ca un blestem al bestialității de totdeauna. Aceasta pentru a da mereu iluzia unei înaintări de cultură. Distrugem, să clădim din nou altă civilizație, altă lume, cu alte orizonturi și cu alte decrepitudini morale ieșite din apocalipsul bombelor distrugătoare și a gazelor axfixiante.

Toamna de-acum flutură flamurile unor totale întoarceri la matca neomenescului.

*

Si totuși ieșirea din impasul vremii va trebui căutată înăuntrul nostru.

Oricâtă declanșare de energie distrugătoare, ar inventa omul pentru posedarea pământului, a mai rămas ceva în noi, ceva care ne deschide părția unui orizont salvator.

Lumea de azi trăește ritmul larg al evenimentelor celor mai încordate. Minte omului s'a cambrat la maximum de efort. Toți sânt pregătiți pentru orice. Minunea înreșului nimicitor de orașe și vieți abia mijite, minunea bejenăriei cu tot tragismul unor vremuri de apasă memorie, a trecut și nu e decât o prezentă amenințare cu care sântem familiarizați.

În asemenea clipe doar arta ne poate descreți conștiințele. Artă, în ce are ea mai superior.

Muzele nu tac, atunci când bate tunul. Înțelepciunea proverbului latin s'a stins în vreme. Muzele sânt mereu alături de cei le cheamă. Simfonia bubuitului de tun, șuerătura ucigătoare a mitralierelor, precum și infernul sugrumător al gazelor înocăcioase, toate nu sânt decât partea ireversibilă a vieții, poezia morții. Și moartea e atât de sublimă într'un decor fantastic și ireal. Fiecare suflet e un poem și fiecare inimă un univers.

Artele sânt singurele salvatoare ale zilelor de-acum. Să ne obișnuim a gusta un op muzical de Beethoven, să ne adâncim în misterul undelor străvezii ale poeziei pure și să ținem în permanență un suflet întărit de cea mai spirituală hrană.

Alături de artă, orice suferință omenească este un pahar de izbăvire dintr'o lume amorfă spre alta mai ideală.

*

Vitrinele librăriilor vor fi cam văduvite de oaspeți, în sezonul acesta. Nu-i de mirare. Vremurile au epocile lor deficitare. Ceea ce înseamnă că au să urmeze și cele mănoase. Belșugul e doar în funcție de lipsă. Formele se schimbă numai. Fondul rămâne perpetuu. Acest fond e ADEVĂRUL nesdruncinat al esteticului, adevărul culturii ce nu moare cu vremea.

Deci n'avem de ce fi mahniiți că deocamdată oamenii se distrează cu alte preocupări, fiind vorba de bagatelul ce se numește... viață.

Cartea trăește, și noi prin ea, chiar dacă la un moment ni se innăbușe respirația.

În fața eternului, micimea existenței noastre ca materie e un strop de rouă în nemărginire.

OCTAV RULEANU

*

Poeziile marelui nostru Eminescu, după traducerile făcute în diferite limbi europene, iată că astăzi, datorită d. H. D. Siruni, ele au fost traduse și în armeneste. Volumul tradus în această limbă este prefațat de dl. prof. N. Iorga și a apărut cu prilejul comemorării celor cinci zeci de ani dela moartea poetului. Autorul, arătându-ne măgulitoarea dsale intenție, afirmă că „volumul apare pentru a oferi în acest mod și participarea Armenilor la marea sărbătoare a poporului românesc; apoi, pentru a face cunoscut pe Eminescu și armenilor“.

Au sprijinit revista achitând la timp abonamentele :

Dr. Vasile Silvășan, loco; **Ioan Rotaru**, București; **Ștefania Mihăilescu**, loco; prof. **Nelu I. Alexi**, București; prof. **Ion Gr. Rusu**, Someșeni-Cluj; **Mircea Sorescu**, loco; **I. Bolchiș** pensionar, loco; ing. **Petre Marcu**, loco; s. dir. **Păul Reiter**, loco; ing. **Sebastian Dărămuș** loco; căpitan **Aurel Pangrațiu**, loco; **Olguța Roșnoveanu**, loco; s. insp. **Pop Gheorghe**, loco; **A. Apostol** casier primărie loco;

Maria Nap, loco; inst. **Vasile Aiboiu**, Baia-Mare; dr. **Gh. Bărbuș** avocat, Seini; prof. **Irina Seucan**, loco; **Mica Gh. Popescu**, Dobreni—Neamț; **Dinu Dumitru** înv. Seini; **Radu Schuwanev** înv. Seini, etc.

*

In nrul viitor vom continua publicarea numelor acelor ce nu se gândesc nici acum a ne trimite abonamentul.

Ofirmarea

Literară-Socială

SPRIJINITĂ DE „ASTRA”, DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ȘI OCTAVIAN RULEANU

ANUL IV. — No. 10. OCTOMBRIE 1939

BCU Cluj / Central University Library Cluj